

AZ ERDŐ KÖLTÉSZETE

Erdeink környezetvédelmi és üdültetési igénybevételével fokozódnak *esztétikai* jellegű tevékenységeink. Az erdő és a fa a szépségnek örök forrása, s mint ilyen, gyakran tárgya a művészeteknek. De a művészeti kultúrák vissza is hatnak, alakítják is az erdőt.

Az erdőt kezelő szakembernek munkája során egyre többször kell fordulnia a művészeti ágazatokhoz, főleg a *költészet*hez. Nyelvünk mestereinek remekbe szabott versszakai, örökszép gondolatai felírással segíthetik az erdő szépségének kidomborítását, s közlésük ünnepélyes alkalmakkor formálhatja az emberben az erdő szeretetét, elmélyítheti a fa tisztelőtét.

Sokasodnak „parkerdeink”. Ezek *táblái* sok kívánnivalót hagynak maguk után. Formában és mondanivalóban is gyakori a *giccs*; kinrimmel szőtt felírások, túldíszített és szinte „kerti-törpe”-jellegű tárgyak nem méltók a természetes szépet sugárzó erdei környezethez. Lépten-nyomon találkozhatunk az idegenből átültetett, fordításában erőltetett és lassan elcsépeltté vált „Erdő fohászá”-val. Az erdő poézise és a fának ábrázolása pedig igen gazdag a hazai irodalmunkban; válogathatunk a változatos, sokatmondó, gondolatébresztő és az ízlést formáló idézetek között. Természetes az is, hogy a gyakorlatban dolgozók nehezen jutnak ezekhez. Egyre többen keresnek fel azzal a kéréssel, hogy „jóléti területeink” táblájára lírai felírást, vagy az erdő és fa ünnepléséhez verseket adjak. Az igény különösen fokozódik azóta, amióta az OEE Közjóléti Szakosztálya, valamint a TIT biztatására 1974. év tavaszán Sopronban egy-egy rendezvény keretében közel száz olyan versrészletet mutattunk be, amelyek művészi megformálásban és kifejező mondanivalóval alkalmasak a fenti célok kielégítésére.

Az esztétikai kategóriák a műalkotásban az első és lényeges kapcsolatként az alany és a tárgy, esetünkben tehát az *ember és az erdő kölcsönösségét* jelölik meg. Az erdőnek és a fának a költészettel való összefüggésében is e kettősségnek viszonyát, mindig ennek két útra visszavezethető vonatkozásait figyelhetjük meg.

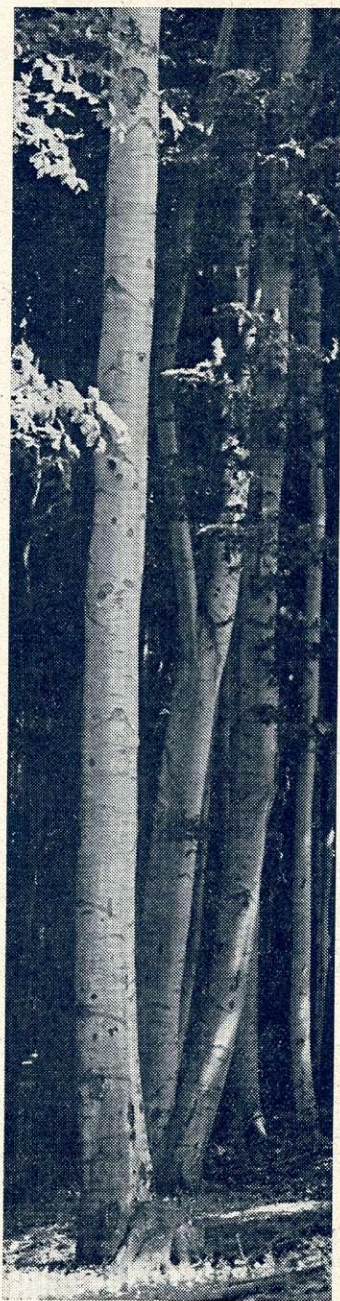
Az egyik a közvetlen kapcsolat, amikor az erdő az ábrázolásnak csak tárgya. Egyszerű vagy éppen művészi leírás a forma, a kor szellemének megfelelően idealizált, romantikus vagy realista az ábrázolás módja. Ez az Aristoteles klaszszikus fogalmazása szerinti mimezis, utánzás, többé-kevésbé hű vagy hangulat-keltő megjelenítése a természetben fellelhető szépnek (pl. „csodarejtő... az erdő”).

A másik a közvetett kapcsolat, amely során az erdő már az ábrázolás eszköze lesz. Jelképes (szimbolizált vagy elvonatkoztatott (absztrakt) leíráson keresztül tükröződik itt az erdő. (Pl.: „Nézd a fát... út ő maga, mindenfelé!”)

Ez a két ábrázolási mód, a leírás stílusa váltakozik a magyar költészet hét évszázados történelmén keresztül is. Jelképes ábrázolással kezdődik, hangulat-keltő, majd valóság-hű leírással folytatódik, hogy a századforduló szimbolikus, majd absztrakt közlési formával napjainkban eljusson az erdőábrázolás a legmagasabb csúcsáig.

Addig is, amíg „Az erdő poézise” című antológia meg nem jelenik, lírai leírásokból és gondolatokból közlök néhány szemelvényt, ajánlván azokat adott-ságokhoz illesztett felhasználásra.

Nézd ezt a fát: hogy feszül rajt
a mélység és magasság
és minden égtáj:
út ő maga mindenfelé.

Weöres Sándor

Erdő, te boldog! Oh, milliárd
vad mámor együtt, összezárt,
eleven tornyok, részegek,
egymásba habzó emeletek:

a fák virágor-fellege
egyszerre mindnek gyönyöre:
de bús vagy, erdő, meztelen,
egyetemes, nagy szerelem!

Mint bűvár a tengerbe, úgy
merülök beléd. Sehöl külön út,
külön cél — Oh, hogy ölelik
egymást gyilkos gyökereid,

hogyan repes a lomb! Ezer driád
önti szét kéj s harc varázslatát:
zöld húsukban zölden zizeg a vér
és ami meghal, a többiben él,

tovább él, újjong, akar, fenyeget — —
Erdő, vedd, vidd az életemet!

Szabó Lőrinc: Szerelmes erdő

Csak nincs is édesebb lelki élvezet
Mint megfigyelni a természetet,
Tanulni tőle filozófiát;
Miénk, míg elfeledjük, a világ!

Vajda János: Idyll

Örvénylik, mint a víz árja
százezer tölgy koronája;
.....
mint a tenger, a kerengő,
olyan ez a nyári erdő,
.....

Viharzón is, hab a habon,
áll s ragyog a zöld nyugalom;
ilyen tenger, ez a tenger
való nékem, tele csenddel,
de tele mégis énekkel:
tele halállal-élettel;
.....

tartják a színt boltozatját
oszlopként ősi nagy fák,
.....

Külön világ, csoda-rejtő,
álomházam ez az erdő:
.....

Mint a múltba, a sötétbe,
vágynom e zöld tenger-mélybe,
ős-elembe s üdvösségbe
tüdőt, testet bár cserélve.

Illyés Gyula: Tolnai erdő

De más az erdő televény földjében
Az ős Pannóniának,
Hol lombos koronájuk hordva fennen
Tölgyóriások állnak.
Száz kart feszítve, készen a birokra,
Ha megdördül az alj-ég,
A tölgyben mintha erős, viharezett
Férfiak lelke laknak.

.....
Boldog madarak laknak ott dalolva
Balzsamot hord a szellő...
Oh, van-e szebb e kerek világon
Tenálad, tölgyfaerdő!

Bárd Miklós: Erdők

Az akác bohó, kacagó népség,
a szívük jóság, a lelkük szépség.
Keveset kérnek és sokat adnak...
mézet a méhnek, sarjat a vadnak.
Ha szegények is boldogan élnek
és a holnaptól sohase félnek.

Kertész József: Erdő

— Mily szép nevem van. Hallod? Nyárfa,
nyárfa.

Karcsún, fehéren állok a határba.
Úgy reszketek és sírok, mint egy árva.
S minden szellel zenélek, mint a hárfa...

Kosztolányi Dezső: Nyárfa

A fehér nyírfák szőke szűzleányok
s kibontott hajként csüggnék az ágak,
hőszínű testüket takarva félig
folyton nevetnek tavasztól télig.
Mikor jön a tél álomra térnek,
de álmukban is folyton beszélnek.

Kertész József: Erdő

Öreg korbély a vízparti fűzfa,
magát minden nap részegre issza.
A tegnap baját könnyen felejtí,
s szívét az idő elől elrejtí.
Korhadt s vén, de kivirul ő is,
bőre alatt is nótákat őriz.

.....
Kertész József: Erdő

Mint akin rajt ül örökös átok,
állanak a fenyők, komor barátok.
Folyton zsolozsmát mormol a szájuk,
még a madár is félve száll rájuk.
Fülüket sérti kacagás, ének,
mély árnyukban meghal az élet.

Kertész József: Erdő

